

Δρ Στέργιος Χατζηκυριακίδης

Καθηγητής Θεωρητικής και Υπολογιστικής Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και Διευθυντής του Εργαστηρίου Υπολογιστικής Γλωσσολογίας και Γλωσσικής Τεχνολογίας.

Εργασία με τίτλο «Γλώσσα χωρίς Βιολογία: Τι μπορούν να μας πουν τα Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα για την ανθρώπινη γλώσσα»

Τα Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα επιδεικνύουν εντυπωσιακές γλωσσικές ικανότητες χωρίς να διαθέτουν εγκέφαλο, αισθητηριακό σώμα, αναπτυξιακή πορεία, χωρίς να διαθέτουν τίποτα από όσα η ψυχολογία θεωρεί ουσιώδη. Το γεγονός αυτό ξαναθέτει με εμπειρικούς όρους ένα παλιό ερώτημα: τι σημαίνει να ξέρει κανείς μια γλώσσα, και ποια συστατικά αυτής της γνώσης, αν υπάρχουν, απαιτούν κάτι περισσότερο από την έκθεση στα γλωσσικά δεδομένα; Στο εργαστήριο αυτό προσεγγίζουμε το ερώτημα μέσα από δύο τρέχοντα πειράματα του εργαστηρίου μας. Στο πρώτο, συγκρίνουμε κρίσεις αποδεκτότητας φυσικών ομιλητών της ελληνικής (n=59) και δέκα γλωσσικών μοντέλων, στην ίδια επταβάθμια κλίμακα και στο ίδιο έργο, για φαινόμενα που παραδοσιακά κατοικούν στις χαραμάδες της γραμματικής: κλιτικός διπλασιασμός, αριστερή μετατόπιση, δέσμευση, σειρά όρων, πολυοριστικές δομές. Το ερώτημα δεν είναι μόνο αν τα μοντέλα αναπαράγουν τις ανθρώπινες κρίσεις, αλλά και τι είναι οι ανθρώπινες κρίσεις: τα πρώτα ευρήματα δείχνουν ότι προτάσεις που η βιβλιογραφία χαρακτηρίζει αντιγραμματικές βαθμολογούνται από τους ομιλητές ενδιάμεσα, όσο και δομές που απλώς απαιτούν ειδικό συγκείμενο, ένδειξη ότι ο περιορισμός είναι πραγματολογικός, όχι συντακτικός. Πριν ρωτήσουμε αν οι μηχανές ξέρουν τη γραμματική, οφείλουμε να μετρήσουμε τι ξέρουν οι άνθρωποι.

Στο δεύτερο πείραμα εξετάζουμε την γλωσσική συνεπαγωγή: πόσο καλά κρίνουν τα μοντέλα σχέσεις συνεπαγωγής και αντίφασης στα ελληνικά και τα αγγλικά και πόσο καλά αιτιολογούν τις κρίσεις τους. Μπορεί ένα μοντέλο να εντοπίσει το σωστό γλωσσικό φαινόμενο και να συλλογιστεί ορθά γι' αυτό, ή φτάνει στη σωστή απάντηση από λάθος δρόμο; Η διάσταση επίδοσης και μηχανισμού, οικεία σε κάθε ψυχολόγο, αποδεικνύεται το κλειδί και εδώ.

Οι συμμετέχοντες θα βαθμολογήσουν οι ίδιοι προτάσεις από το πείραμα και θα συγκρίνουν επιτόπου τις κρίσεις τους με εκείνες των ομιλητών και των μοντέλων. Στόχος είναι μια νηφάλια, εμπειρικά θεμελιωμένη συζήτηση για το πότε η επίδοση ενός μοντέλου συνιστά τεκμήριο για την ανθρώπινη γνώση, πότε δύο συστήματα φτάνουν στην ίδια συμπεριφορά από δρόμους που δεν έχουν τίποτα κοινό — και για το αν η βιολογία είναι απαραίτητο συστατικό της γλωσσικής γνώσης. Το εργαστήριο απευθύνεται σε ψυχολόγους, γλωσσολόγους και ερευνητές της γνωσιακής επιστήμης και δεν προϋποθέτει τεχνικό υπόβαθρο στην τεχνητή νοημοσύνη.